

***Statenstuk* 2004-110**

Beleidsnota bibliotheekvernieuwing 2003-2005

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie Cultuur en Welzijn op 18 februari 2004
- provinciale staten op 17 maart 2004
- fatale beslisdatum: 17 maart 2004

Voorgestelde status: **A-stuk**

Behandeld door mevrouw M. van Eijden, telefoonnummer (0592) 36 56 10

Portefeuillehouder: de heer J.H. Schaap

Inleiding

U bent bij brief d.d. 11 november 2003, kenmerk 45/6.11/2003010064, door ons geïnformeerd over de stand van zaken bibliotheekvernieuwing in de provincie Drenthe.

Zoals u bekend is, is de provincie op grond van het Koepelconvenant openbare bibliotheekwerk regisseur van het proces Bibliotheekvernieuwing in de provincie Drenthe. Ten behoeve van dit proces is de Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing Drenthe ingesteld. Deze stuurgroep heeft haar advies over bibliotheekvernieuwing in Drenthe gegeven.

Belangrijke punten in het advies zijn: de vorming van basisbibliotheken, de sterkere gerichtheid op samenwerkingsrelaties, het instellen van een netwerk - met overlegplatform en kenniscentrum - van alle twaalf basisbibliotheken en de Provinciale Bibliotheekcentrale (PBC). Het advies is om met dit netwerk twee jaar proef te draaien en het eerste jaar proef te draaien onder leiding van een onafhankelijk kwartiermaker.

Tijdens een werkconferentie op 9 oktober 2003 is het advies van de stuurgroep door alle betrokkenen besproken. Aan de gemeenten, die een belangrijke rol spelen in het vervolg van het proces, is vóór 1 januari 2004 een schriftelijke reactie op het advies van de stuurgroep gevraagd. Er zijn twee reacties binnengekomen: één uit Coevorden en één uit Assen.

Het advies van de stuurgroep vormt de ruggengraat van de Beleidsnota 2005-2007 en deze is gecombineerd met de resultaten van bovengenoemde reactie. De nota schetst het kader van de landelijke ontwikkelingen, de situatie in Drenthe, de uitvoering van het beleid tot 2005 en de diverse rollen en hun verantwoordelijkheden.

Met de uitvoering van de nota is reeds gestart met de aanstelling van een onafhankelijk kwartiermaker die het op te richten netwerk het komend jaar zal begeleiden en evalueren. Binnenkort zullen de nieuwe Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing en de Werkgroep Bibliotheekvernieuwing worden ingesteld. De staatssecretaris heeft een bijdrage toegezegd voor bibliotheekvernieuwing. Het geld is bedoeld om landelijk nieuwe producten te ontwikkelen en een kwaliteitszorgsysteem in te voeren. In overleg met de convenantpartners (landsdeel Noord) zal dit jaar worden afgesproken hoe hier invulling aan te geven.

Advies

1. Instemmen met de Beleidsnota bibliotheekvernieuwing 2003-2005.
2. Instemmen met een provinciale bijdrage van € 100.000,-- voor bibliotheekvernieuwing.
3. Dit bedrag dekken uit de middelen Uitvoering collegeprogramma (intensivering).

Meetbaar/Beoogd beleidseffect

1. Inhoudelijke en organisatorische voortgang in het bibliotheekvernieuwingproces wordt gerealiseerd:
 - het ontstaan van basisbibliotheken;
 - het ontstaan van één provinciaal netwerk waarin alle bibliotheken op basis van gelijkwaardigheid zijn vertegenwoordigd;
 - het functioneren van het netwerk onder voorzitterschap van de kwartiermaker wordt na één jaar geëvalueerd. Deze evaluatie maakt duidelijk of het volgend jaar een netwerk onder voorzitterschap van één persoon uit het netwerk zélf, mogelijk is;
 - de PBC ontwikkelen tot een facilitair bedrijf, als gelijkwaardige partner in het netwerk.

2. De gemeenten hebben instrumenten in handen om hun rol als opdrachtgever lokaal bibliotheekwerk sterker in te vullen en deze te combineren met de ontwikkeling van multifunctionele centra in kleine dorpskernen, de stad en haar buitenwijken.

Argumenten

1.1. *Advies stuurgroep is overgenomen*

Het advies van de Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing is de ruggengraat voor de Beleidsnota bibliotheekvernieuwing. Het advies is opgesteld door een ruime vertegenwoordiging van de relevante betrokken partijen en heeft dus draagvlak. Zo ook de beleidsnota.

1.2. *Draagvlak gemeenten*

Voor de uitvoering van het beleidsplan is draagvlak. Op de werkconferentie zijn vele succesfactoren voor de bibliotheekvernieuwing vastgesteld. Daarnaast is onder meer stilgestaan bij de personele gevolgen van de vernieuwing, de rol van de kwartiermaker en de nieuwe rol van de gemeente. Men wil "aan de slag". De gemeenten stemmen in met het advies van de stuurgroep. Wel worden enkele kanttekeningen geplaatst door de gemeenten Coevorden en Assen.

- De minimumeisen die aan de basisbibliotheken worden gesteld, zouden niet gerelateerd moeten zijn aan algemene protocollen. Deze moeten juist worden geformuleerd vanuit onderhandelingen tussen de bibliotheken en de gemeenten, dus vanuit de lokale situatie.
- De vroegere stuurgroep heeft tot nu toe weinig aandacht besteed aan het proces van omvorming van de PBC tot een ondersteunende organisatie voor het netwerk.
- De angst wordt uitgesproken dat de aandacht voor bibliotheken kan verminderen. Er wordt gepleit voor een provinciale overlegstructuur waarin uitwisselingen en ervaringen centraal staan. Dit overleg zou gekoppeld kunnen worden aan regulier ambtelijk overleg of regulier portefeuilleoverleg cultuur van de Vereniging van Drentse Gemeenten.

Hieraan zal aandacht worden besteed in de eerste bijeenkomst van de nieuw in te stellen stuur- en werkgroep.

1.3. *Continuïteit van vernieuwingstraject*

Er is een nieuwe overlegstructuur nodig om de provinciale bibliotheekvernieuwing verder vorm te geven. Zoals in het koepelconvenant omschreven is, is de provincie regisseur van het bibliotheekvernieuwingsproces. In dit vervolgtraject zullen een nieuwe stuur- en werkgroep worden ingesteld: de stuurgroep, dit keer onder voorzitterschap van de gedeputeerde cultuur, en in de werkgroep dit keer een vertegenwoordiging van alle twaalf gemeenten.

1.4. *Taken gemeenten*

De gemeenten zijn in meerdere opzichten een belangrijke factor en zullen zich actiever moeten gaan opstellen. Zij nemen deel aan het nieuwe netwerk van bibliotheken en kunnen hun opdrachtgeverschap richting bibliotheken sterker vormgeven.

Van hen wordt nu verwacht samen te gaan werken aan een goed netwerk van multifunctionele centra in kleine dorpskernen, onontbeerlijk voor de leefbaarheid.

1.5. *Provinciaal netwerk wordt gevormd*

Overeenstemming is er om proef te draaien in een netwerk van basisbibliotheken. Onder begeleiding van een enthousiasmerende kwartiermaker zal dit netwerk in het eerste jaar draaien. Stuur- en werkgroep zullen het verdere traject - om te komen tot een definitief provinciaal netwerk - vormgeven.

1.6. *Provinciale bibliotheekvernieuwing als facilitair bedrijf*

De PBc wordt ontwikkeld tot een facilitair bedrijf en neemt als gelijkwaardige partner in het netwerk deel. De PBc werkt vraaggericht en ontwikkelt de producten die door het netwerk worden geformuleerd.

1.7. *Toekomstperspectief*

Een financiële impuls is nodig om de functie van bibliotheken te verbreden en bibliotheken beter te positioneren in de Drentse samenleving.

Uitvoering

Tijdsplanning

Direct na 27 januari 2004	Brief met beleidsnota aan Procesbureau Bibliotheekvernieuwing.
Direct na 27 januari 2004	Brief met beleidsnota aan gemeenten.
Direct na 27 januari 2004	Brief met beleidsnota aan bibliotheken.
Februari 2004	Instellen nieuwe stuur- en werkgroep.
Januari 2005	Evaluatie netwerk onder leiding van de kwartiermaker en voorstel voortgang 2005.

Financiën

Totale kosten	€ 100.000,--
Lasten voor de provincie	€ 100.000,--
Incidenteel in jaar: 2004	

Monitoring en evaluatie

Na een jaar zal het functioneren van het netwerk van basisbibliotheken en de PBc worden geëvalueerd.

Extern betrokkenen

De bibliotheekorganisaties, de Drentse gemeenten, het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Communicatie

N.v.t.

Bijlagen

Geen.

Ter inzage in de leeskamer

1. Brief van gedeputeerde staten van 11 november 2003, kenmerk 45/6.11/2003010064, met bijlagen, inzake bibliotheekvernieuwing.

Assen, 28 januari 2004

Kenmerk: 5/6.5/2004000854

Gedeputeerde staten van Drenthe,

A.L. ter Beek, voorzitter

J.D. Nauta, secretaris

gm/coll.

Provinciale staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van gedeputeerde staten van Drenthe van 28 januari 2004, kenmerk 5/6.5/2004000854;

BESLUITEN:

- I. in te stemmen met de Beleidsnota bibliotheekvernieuwing 2003-2005;
- II. in te stemmen met een provinciale bijdrage van € 100.000,-- voor bibliotheekvernieuwing;
- III. dit bedrag te dekken uit de middelen Uitvoering collegeprogramma (intensivering).

Assen, 17 maart 2004

Provinciale staten voornoemd,

, griffier

, voorzitter

gm/coll.

Beleidsnota bibliotheek- vernieuwing 2003-2005

PROVINCIE DRENTHE

BELEIDSNOTA BIBLIOTHEEKVERNIEUWING 2003-2005

Januari 2004

INHOUD

1.	BIBLIOTHEEKVERNIEUWING	5
1.1.	Landelijk kader	5
1.2.	Situatie in Drenthe	6
2.	BELEID 2003-2005	9
2.1.	Collegeprogramma 2003-2007	9
2.2.	Adviezen Stuurgroep	9
2.3.	Reacties	11
3.	ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	13
3.1.	Rijk	13
3.2.	Provincie Drenthe	13
3.3.	Gemeenten	14
3.4.	Besturen	14
3.5.	Provinciale Bibliotheekcentrale	15
3.6.	Bibliotheken	16
3.7.	Medewerkers	16
3.8.	Vrijwilligers	17
4.	UITVOERING	19
4.1.	Aansturing	19
4.2.	Financiën	20
4.3.	Communicatie	21
5.	TOEKOMSTBEELD	23
6.	GERAADPLEEGDE LITERATUUR	25

1. BIBLIOTHEEKVERNIEUWING

In dit hoofdstuk beschrijven wij de aanleiding voor de bibliotheekvernieuwing. Na een landelijk beeld zoomen wij in op de provincie Drenthe.

1.1. Landelijk kader

Rapport commissie-Meijer

In april 2000 verscheen het rapport Open poort tot kennis van de Stuurgroep Herstructurering Openbarebibliotheekwerk, met als voorzitter W. Meijer. Centraal in dit advies staat de noodzaak het bibliotheekwerk te herstructureren, uitmondend in één landelijk netwerk van basisbibliotheken. Aanleidingen hiervoor zijn de recente maatschappelijke ontwikkelingen en enkele bestuurlijke knelpunten. Het rapport belicht ook de uitdagingen waarvoor de bibliotheken staan.

Open poort tot kennis signaleert een dreigende tweedeling in de maatschappij tussen mensen die wel toegang hebben tot de moderne informatiebronnen en mensen die dat niet hebben. Bibliotheken moeten volgens de commissie-Meijer een actieve rol spelen om deze informatie-tweedeling te voorkomen. Daarvoor zou het denken binnen openbare bibliotheken moeten veranderen van aanbodgericht naar vraaggericht. Te veel staan nog de eigen beleidsopvattingen centraal en is er te weinig bekend over de wensen en opvattingen van de gebruikers en vooral de niet-gebruikers. Daarnaast kan het publieksbereik worden vergroot door het benaderen van specifieke doelgroepen.

Sociale samenhang, gemeenschappelijkheid en instroom van nieuwe gebruikers kan op drie manieren worden bevorderd. Ten eerste door de openbare bibliotheek te positioneren als intermediair tussen overheid en burger. De bibliotheek kan een rol spelen in de participatie van nieuwkomers in de samenleving en bij de bevordering van sociale cohesie in de steden en dorpen, en kan ook fungeren als toegangspoort tot overheidsinformatie. Ten tweede kan de bibliotheek nieuwe activiteiten ontplooiën waarmee ze invulling geeft aan haar cultureel ondernemerschap. Ten derde kan de bibliotheek samenwerkingsverbanden intensiveren met sociale, culturele en educatieve instellingen. Op verschillende niveaus is samenwerking mogelijk: op landelijk niveau (in overleg met de brancheorganisatie), op provinciaal niveau en op lokaal niveau. Een voorbeeld van dit laatste is het Kulturhus-concept dat onlangs in Overijssel is geïntroduceerd en dat nu bijvoorbeeld in Assen wordt ontwikkeld. Hierbij komen verschillende voorzieningen op het gebied van cultuur, welzijn, informatie, zorg, educatie en algemene dienstverlening onder één dak en één beheersmanagement.

De commissie-Meijer ziet enkele knelpunten die de vernieuwing van het bibliotheekwerk in de weg staan. De financiële positie van bibliotheken staat onder druk omdat de sector grote investeringen moet doen in de eigen kernfuncties en professionalisering. Het bibliotheekpersoneel vergrijsst. Als forse investeringen in het "human capital" van de branche achterwege blijven, vindt er onvoldoende instroom van jonge mensen plaats. Het veranderende beroepsprofiel binnen de branche brengt met zich mee dat fors ingezet moet worden op functievernieuwing. Invoering van nieuwe informatie- en communicatietechnologie(ICT)-toepassingen kan de kwaliteit van de dienstverlening van bibliotheken fors verhogen.

De commissie-Meijer denkt dat de kleinste bibliotheken niet in staat zijn om zelfstandig adequaat invulling te geven aan de geformuleerde prestatie-eisen, zoals een minimale openstelling, het aanbod van de kernfuncties, een minimale professionele bezetting en een eigen bibliotheekbeleid. Daarom adviseert de commissie-Meijer dringend aan de kleinere bibliotheken om samenwerking te zoeken, bijvoorbeeld in de vorm van basisbibliotheken.

Koepelconvenant

Om de herstructurering van het bibliotheekwerk in gang te zetten, heeft het Rijk voor een periode van vier jaar extra middelen ter beschikking gesteld voor gemeenten met minder dan 30.000 inwoners. Daartoe werd op 20 december 2001 het Koepelconvenant herstructurering openbarebibliotheekwerk ondertekend door het Interprovinciaal Overleg (IPO), het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). In de taakverdeling werd overeengekomen dat provincies de regierol op zich zouden nemen.

Eind 2003 hebben het Ministerie van OCenW, het IPO en de VNG besloten het convenant aan te passen aan de economische omstandigheden. Daarom komt er een bijlage bij het convenant waarin het tempo en de beschikbare middelen (niet alleen die van het Ministerie van OCenW) beter met elkaar in overeenstemming worden gebracht. Naar verwachting wordt deze bijlage in maart 2004 vastgesteld. Nu al is duidelijk dat de partners een lager tempo nastreven bij de invoering van de basisbibliotheken, omdat gemeenten financieel onder druk staan.

1.2. Situatie in Drenthe

Bibliotheekwerk in Drenthe

In 1998 en 1999 hebben in de provincie Drenthe, parallel aan de gemeentelijke herindeling (van 36 naar 12), bestuurlijke fusies van bibliotheken plaatsgevonden. De provincie telt nu twaalf gemeenten met elk één bibliotheekbestuur. Zeven daarvan bevinden zich in gemeenten met rond de 30.000 inwoners, twee in gemeenten met rond de 20.000 inwoners, twee met rond de 60.000 inwoners en één in een gemeente met ruim 100.000 inwoners.

Tien bibliotheken (ook de voorheen zelfstandige bibliotheek Emmen) zijn aangesloten bij de Provinciale Bibliotheekcentrale (PBc) en twee bibliotheken (Assen en Hoogeveen) zijn zelfstandig. De PBc fungeert als facilitair bedrijf voor de tien aangesloten bibliotheken, en voert bovenlokale taken uit. De PBc en de tien aangesloten bibliotheken vormen samen een netwerk.

De twee zelfstandige bibliotheken werken op een aantal onderdelen met dit netwerk samen, maar maken hier formeel geen deel van uit. De openbare bibliotheek Assen werkt samen met de PBc op het gebied van bijvoorbeeld salarisadministratie, automatisering en collectievorming. Ook werkt deze bibliotheek samen met de bij de PBc aangesloten bibliotheek Emmen. De bibliotheek Hoogeveen werkt samen met de PBc op het gebied van salarisadministratie en bibliobussen.

Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing

In september 2002 startte de Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing op initiatief van de provincie Drenthe met het ontwikkelen van adviezen voor provincie en gemeenten over de vernieuwing van het openbarebibliotheekwerk in Drenthe. De stuurgroep werd gevormd door bestuurders van de verschillende Drentse bibliotheekorganisaties, de verschillende typen Drentse gemeenten, de Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG) en de provincie Drenthe.

De stuurgroep formuleerde haar taak als volgt.

1. Het opstellen van een definitie van de gewenste invulling van de Drentse basisbibliotheek in de vorm van minimumnormen.
2. Het opstellen van een aantal deeladviezen over netwerkvorming, digitalisering van de informatievoorziening, culturele functie, vraaggericht werken en mogelijkheden voor horizontale integratie.

Het eindresultaat bestaat uit drie deeladviezen. Het eerste advies maakt duidelijk hoe in Drenthe het begrip "basisbibliotheek" van de commissie-Meijer kan worden ingevuld. Het tweede advies laat zien op welke terreinen de Drentse bibliotheekorganisaties in de toekomst zouden willen samenwerken. Het derde en laatste advies is de instelling van een Drents bibliotheeknetwerk voor twee jaar, gevormd door alle twaalf bibliotheken en de PBc. De stuurgroep vindt namelijk dat basisbibliotheken voor een goed functioneren inhoudelijke ondersteuning nodig hebben vanuit provinciale en landelijke organisaties en netwerken. Onderlinge samenwerking is essentieel om zoveel mogelijk profijt te hebben van de in de provincie aanwezige expertise en dienstverlening.

Hoofdstuk 2 gaat dieper op deze adviezen in.

Nulmeting rapport Zunderdorp

In opdracht van de Landelijke Stuurgroep Bibliotheken heeft het bureau Zunderdorp Beleidsadvies en Management in 2002 een nulmeting verricht naar de bibliotheekvernieuwing in alle Nederlandse provincies. Van dit onderzoek is in januari 2003 een rapport verschenen onder de titel Bibliotheekvernieuwing maal twaalf.

In dit rapport wordt opgesomd welke factoren in positieve zin bijdragen aan de bibliotheekvernieuwing in Drenthe, de zogenaamde "succesfactoren".

- Er is al een netwerk van de PBc, de aangesloten bibliotheken en - op onderdelen - de twee zelfstandige bibliotheken waarbinnen taken gezamenlijk worden opgepakt. Dit kan als basis voor de verdere vormgeving en vernieuwing van het netwerk dienen.
- Er is een groot politiek draagvlak voor bibliotheekvernieuwing, al weten gemeentebestuurders niet altijd hoe zij invulling aan gemeentelijk bibliotheekbeleid kunnen geven (zie navolgende aandachtspunten).
- De constellatie van één (basis)bibliotheek per gemeente en de relatief kleine omvang van Drenthe houdt het proces zelf en de gemeentelijke aansturing van de bibliotheken helder.
- De constructieve opstelling van de PBc.

Tegelijk komen de volgende aandachtspunten naar voren.

- Het vernieuwingsproces kwam in Drenthe relatief laat op gang en komt nu in een stroomversnelling; mede daarom is het noodzakelijk goed met alle betrokkenen te communiceren.
- Gemeenten en aangesloten bibliotheken spelen nog een geringe rol in de concrete vormgeving van de bibliotheekvernieuwing.
- De invulling en taakverdeling van basisbibliotheken is nog niet duidelijk, met name bij de bibliotheken die nu nog bij de PBc zijn aangesloten.
- De onderlinge relatie tussen de basisbibliotheken en de bevoegdheden van de basisbibliotheken ten aanzien van het facilitair bedrijf zijn nog niet duidelijk (uitwerking relatie opdrachtgever-opdrachtnemer).
- Financiën zijn een aandachtspunt. Dit geldt in algemene zin en ook voor innovaties die op landelijk niveau worden ontwikkeld en gefinancierd, maar op regionaal niveau moeten worden geïmplementeerd zonder dat daar extra middelen voor beschikbaar zijn.

2. BELEID 2003-2005

In dit hoofdstuk beschrijven wij het beleid met betrekking tot het bibliotheekwerk in de provincie Drenthe, in de periode 2003-2005.

2.1. Collegeprogramma 2003-2007

Het collegeprogramma 2003-2007 van Drenthe, met als titel *Werk maken in een veilig en sociaal Drenthe!*, bestaat uit vijf programmalijnen. Een van deze lijnen heeft betrekking op veiligheid en sociaal evenwicht. Onder de kop *Zorg en welzijn* staat:

"Een goed net van kleinschalige multifunctionele dienstencentra met kinderopvang, consultatiebureau, financiële diensten, sociaal-cultureel werk en bibliotheek is onontbeerlijk voor de leefbaarheid."

Gedeputeerde staten (GS) willen hier samen met de gemeenten aan werken. De leefbaarheid staat op het platteland onder druk vanwege het verdwijnen van allerlei voorzieningen. Vaak zijn deze niet meer in staat op eigen kracht overeind te blijven. Samenwerking, in het bijzonder in de vorm van een gemeenschappelijk onderkomen, is de enige mogelijkheid om het voorzieningenniveau in stand te houden.

Onder de kop *Cultuur* staat dat GS streven naar:

"Eén provinciaal bibliotheeknetwerk. Wens is dat alle gemeenten aan het netwerk deelnemen. De bibliotheek biedt burgers een laagdrempelige toegang tot kennis, cultuur en (digitale) informatie. Daarnaast levert deze publieke voorziening een onmisbare bijdrage aan cultuurparticipatie, onderwijs, sociale samenhang in dorp en stadswijk én maatschappelijke bewustwording."

2.2. Adviezen stuurgroep

De Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing heeft drie adviezen opgesteld die de ruggengraat vormen van de bibliotheekvernieuwing in Drenthe.

Basisbiblioeken

Het eerste advies maakt duidelijk hoe in Drenthe het begrip Basisbibliotheek van de commissie-Meijer kan worden ingevuld.

De basisbibliotheek vormt de centrale speler in een modern bibliotheekstelsel, waarin zij op een vraaggerichte wijze de kernfuncties van de bibliotheek uitvoert. Zij is een laagdrempelige vestiging in de buurt die een minimaal pakket aan diensten en mogelijkheden biedt. Doelstellingen zijn het vergroten van het publieksbereik, het versterken van haar maatschappelijk bindende rol en het invulling geven aan cultureel ondernemerschap.

De basisbibliotheek is in Drenthe een zelfstandige organisatie met een of meer vestigingen die per gemeente een bibliotheekvoorziening aanbiedt. De basisbibliotheek voert een door gemeente en bibliotheekbestuur vastgesteld pakket aan kernfuncties uit.

Primaire kernfuncties zijn:

- opbouwen en beheren van de collectie
- beschikbaar stellen van informatie
- beheren van de ledenadministratie
- uitlenen van media

Ondersteunende kernfuncties zijn:

- beleidsontwikkeling en -beheer
- marktontwikkeling en -beheer
- productontwikkeling en -beheer

Algemene doelen van deze basisbibliotheek

1. Het verzorgen van een gegarandeerd basisaanbod van bepaalde minimumomvang en -kwaliteit voor alle burgers. Daarbij gaat het om beschikbaarheid van informatie en media, toegang tot informatie, kwaliteit van de dienstverlening, bereikbaarheid van bibliotheekvoorzieningen (fijnmazigheid van het stelsel) en uren van openstelling van bibliotheekvoorzieningen.
2. Het ontwikkelen van producten en diensten die aansluiten op nieuwe media en nieuwe vormen waarin informatie beschikbaar is: Internet, digitale databases, zoekfuncties, etc. Er vindt een verschuiving plaats van het beschikbaar stellen van informatie naar het toegang bieden tot (digitale) informatie. Daartoe behoort ook ondersteuning van burgers bij het leren omgaan met nieuwe media en informatie.
3. Het uitgangspunt voor de organisatie van het bibliotheekwerk vormen de klanten in het verzorgingsgebied van Drenthe. Deze klantgerichtheid draagt bij aan het maatschappelijk draagvlak en de laagdrempeligheid van de lokale voorziening, en de afstemming tussen vraag en aanbod.

De gemeente(n) waarin zij haar verzorgingsgebied heeft, financiert in principe minimaal het vastgestelde pakket aan kernfuncties. Aanvullende functies worden door de desbetreffende opdrachtgevers gefinancierd.

Samenwerking

Het tweede advies laat zien op welke terreinen de Drentse bibliotheekorganisaties in de toekomst zouden willen samenwerken. Hiervoor is een subwerkgroep samengesteld die een notitie heeft geschreven. In de werkgroep zijn alle Drentse bibliotheekorganisaties vertegenwoordigd. Geconstateerd wordt dat alle bibliotheekorganisaties de voordelen van een Drents bibliotheeknetwerk erkennen, niet in de laatste plaats vanwege de vele veranderingen in het openbare bibliotheekwerk. Een gezamenlijke Drentse aanpak zou kunnen bijdragen aan het versterken van de lokale verankering, aan het meer en beter tegemoetkomen aan de wensen en behoeften van de klant en aan het realiseren van cultureel ondernemerschap.

In de notitie komt de subwerkgroep uit op de volgende samenwerkingsterreinen.

- Op beleidsniveau (gezamenlijk ontwikkelen van beleidsvisies, klankbordfunctie voor de directies).
- Op organisatorisch niveau (inkoop, logistiek, administratie, personeel en organisatieontwikkeling).
- Op klantniveau (bibliotheekpaspoort, promotie en vraaggerichte collectiesamenstelling).

Netwerk

Het derde en laatste advies van de stuurgroep is de instelling van een Drents bibliotheeknetwerk, gevormd door alle twaalf bibliotheken en de PBC. Het netwerk is een projectmatige samenwerking voor een periode van twee jaar. Dit netwerk richt zich op de inhoudelijke kant van de bibliotheekvernieuwing en op inhoudelijke samenwerking in projecten. Doelen van het netwerk zijn:

- het ontstaan van bekendheid met elkaars organisatie;
- het gezamenlijk ontwikkelen van nieuwe bibliotheekproducten.

Het netwerk bestaat uit twee delen: het overlegplatform en het kenniscentrum. Het overlegplatform is een overleg op directieniveau dat de vraag naar producten formuleert. Het platform komt minstens acht keer per jaar bijeen, en eventueel vaker. Het kenniscentrum formuleert de antwoorden op de vraag door nieuwe producten te ontwikkelen. Dit kenniscentrum is een inhoudelijke en projectmatige samenwerking tussen alle basisbibliotheken en de PBC.

2.3. Reacties

Op 9 oktober 2003 heeft een werkconferentie plaatsgevonden over de bibliotheekvernieuwing in Drenthe. Aanwezig hierbij waren bibliotheekhoofden, bestuurders, gemeentepolitici en ambtenaren. Het doel van de bijeenkomst was om een toelichting te geven op de totstandkoming van het advies van de stuurgroep en om reacties hierop te krijgen. De uitkomsten van deze bijeenkomst worden gebruikt om het advies van de stuurgroep verder te ontwikkelen.

In deze bijeenkomst bleek dat de deelnemers het belang van bibliotheekvernieuwing erkennen en het ontwikkelingsproces steunen. Aan de hand van foto's werd dit in beelden gevat. De deelnemers zien bibliotheekvernieuwing als "sleutel voor de groei". Men staat open voor "samenwerking op verschillende gebieden" en is bereid "samen de kar te trekken". Onderkend wordt ook de omvang van het proces: de bibliotheek is een "logge kolos die wel in beweging is". Men ziet de vernieuwing als "een uitdaging" en hoopt elkaar "op verschillende gebieden te vinden".

Op de werkconferentie zijn de volgende succesfactoren voor de bibliotheekvernieuwing vastgesteld:

- formuleer scherpe doelen
- kom met innovatieve ideeën
- investeer in kennismaking
- zoek naar meer aanbieders van diensten, ook buiten het netwerk
- breng sterke punten binnen het netwerk in kaart
- stuur het netwerk krachtig en eenduidig aan
- sluit aan op het beleid en de visie van de gemeente
- besteed aandacht aan marketing
- zoek naar "handige locatiemanagers"
- versterk lokale bibliotheken onder andere door beter te managen

- laat de managers zich concentreren op de vorming van basisbibliotheken
- geef duidelijke opdrachten mee in de uitwerking

Daarnaast is onder meer stilgestaan bij de personele gevolgen van de vernieuwing, de rol van de kwartiermaker en de nieuwe rol van de gemeente.

Ook uit de reacties die na de werkconferentie zijn binnengekomen blijkt dat wordt ingestemd met het advies van de stuurgroep. Wel worden enkele kanttekeningen geplaatst.

- De minimumeisen die aan de basisbibliotheken worden gesteld, zouden niet gerelateerd moeten zijn aan algemene protocollen. Deze moeten juist worden geformuleerd vanuit onderhandelingen tussen de bibliotheken en de gemeenten, dus vanuit de lokale situatie.
- De vroegere stuurgroep heeft tot nu toe weinig aandacht besteed aan het proces van omvorming van de PBc tot een ondersteunende organisatie voor het netwerk.
- De angst wordt uitgesproken dat de aandacht voor bibliotheken kan verminderen. Er wordt gepleit voor een provinciale overlegstructuur waarin uitwisselingen en ervaringen centraal staan. Dit overleg zou gekoppeld kunnen worden aan regulier ambtelijk overleg of regulier portefeuilleoverleg cultuur van de VDG.

3. ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

In dit hoofdstuk belichten wij de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende betrokkenen bij het huidige bibliotheekwerk en de vernieuwing hiervan.

3.1. Rijk

De rijksoverheid draagt de eindverantwoordelijkheid voor het functioneren van het stelsel van openbare bibliotheken. De rijksoverheid heeft de taak te zorgen voor vergroting van de doelmatigheid, samenhang, kwaliteit en pluriformiteit van het stelsel.

Met het rapport Open poort tot kennis van de Stuurgroep Herstructurering Openbarebibliotheekwerk heeft het Rijk de aanzet gegeven voor een vernieuwing van het bibliotheekwerk. De Stuurgroep Bibliotheken begeleidt de bibliotheekvernieuwing op hoofdlijnen en maakt zich op landelijk politiek-bestuurlijk niveau sterk voor het belang ervan. In deze stuurgroep zijn de gemeenten, de provincies, de rijksoverheid en de bibliotheekbranche vertegenwoordigd.

De Stuurgroep Bibliotheken is inhoudelijk opdrachtgever van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing. Dit procesbureau stimuleert, faciliteert en regisseert de bibliotheekvernieuwing, onder meer door actieve kennisuitwisseling te initiëren tussen de betrokken partijen. Dit doet het procesbureau in nauw overleg met de gemeenten, de provincies, de rijksoverheid en de bibliotheekbranche. Het procesbureau haakt hierbij zoveel mogelijk aan bij vernieuwingsprocessen waarmee al is begonnen.

Voor de bibliotheekvernieuwing stelt het Rijk vanaf 2002 herstructureringsmiddelen beschikbaar. De besteding van deze middelen is tot nu toe verlopen via de provincies. Iedere provincie ontvangt jaarlijks een basisbedrag van €45.378,02. Het overige deel van het beschikbare bedrag wordt verdeeld over de provincies naar rato van het aantal inwoners in "kleine" gemeenten, met minder dan 30.000 inwoners (peildatum 1 januari 2000, gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek). Dit levert voor Drenthe een aanvulling op van €100.437,90.

3.2. Provincie Drenthe

De provincie Drenthe voert de regie over de herstructurering van het bibliotheekwerk in de provincie Drenthe. Zij ondersteunt, stimuleert en coördineert de planvorming en ziet toe op de implementatie daarvan. Sturing aan het proces wordt gegeven door de nieuw in te stellen Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing die door de provincie wordt gefaciliteerd.

De provincie ontvangt van het Rijk de herstructureringsmiddelen. In samenspraak met de gemeenten stelt de provincie bestedingsplannen op voor het inzetten van deze middelen.

De provincie onderhoudt een rechtstreekse subsidierelatie met de PBc. Vanaf 2004 werkt de PBc met een productbegroting, zodat het voor de provincie en de gemeenten duidelijker wordt welke producten zij subsidiëren en wat daarvan de kostprijs is.

De komende jaren gaat de provincie de gemeentelijke betrokkenheid bij het bibliotheekwerk stimuleren.

3.3. Gemeenten

Van oudsher stellen de gemeenten veel geld beschikbaar voor openbare bibliotheken. Zij zijn dan ook de primaire opdrachtgever voor het openbare bibliotheekwerk. Niet in alle gemeenten gaat dit gepaard met een duidelijke visie op de positie van de bibliotheek in de lokale gemeenschap, de functies van de bibliotheek, te behalen resultaten en de ontwikkelingsrichting.

Een van de doelen van het herstructureringsproces is dat de gemeenten meer hun verantwoordelijkheid nemen om zelf beleid te ontwikkelen. Voor de gemeenten is in het vernieuwde stelsel van bibliotheekwerk de rol weggelegd van primaire opdrachtgever en financier van de basis-bibliotheek.

De gemeente heeft daarbij twee hoofdtaken.

- Bijdragen aan de totstandkoming van een basisbibliotheek vanuit bestaande bibliotheekvoorzieningen in de eigen gemeente.
- Aansturen van deze bibliotheek, zodanig dat de burgers in de eigen gemeente ten minste toegang hebben tot het minimumpakket aan bibliotheekdiensten, dat gewenste aanvullende taken uitgevoerd worden en dat, waar mogelijk, synergie wordt gerealiseerd tussen de bibliotheekvoorziening en andere beleidsterreinen.

De Drentse gemeenten, de PBc en de bibliotheekbesturen zijn het er in grote lijnen over eens dat ook in Drenthe de gemeenten de opdrachtgever voor het bibliotheekwerk moeten worden. Als eerste middel daartoe wordt budgetsubsiëring gezien. De tien gemeenten met aangesloten bibliotheken zullen daarom - waarschijnlijk vanaf 2005 - de huidige algemene subsidiëring voor het lokale bibliotheekwerk aan de PBc herzien. Deze ontwikkeling hangt samen met de herziening van de budgetrelatie tussen de provincie en de PBc.

Gemeenten en bibliotheken moeten nauwer met elkaar gaan samenwerken. Inzet is dat de gemeenten een visie op het bibliotheekwerk ontwikkelen en dat de gemeenten en de bibliotheken samen lokale behoeften inventariseren. Dit moet gezien worden in relatie tot de ontwikkeling van multifunctionele accommodaties en het dorpskernenbeleid.

3.4. Besturen

Per gemeente is er een bibliotheekbestuur in de vorm van een stichting. Alle besturen van de tien kleine bibliotheken hebben een overeenkomst met de PBc voor de diensten die de PBc levert. De provincie heeft geen directe relatie met de besturen. Deze worden vertegenwoordigd door de PBc.

Bibliotheekbesturen zorgen voor lokale verankering. Zeker bij een organisatie als de bibliotheek, die voor een deel afhankelijk is van vrijwilligers, is dat een groot voordeel. Bibliotheekbesturen zijn bij uitstek in staat het belang van de bibliotheek onder de aandacht van de gemeenteraad te brengen en vervullen daarbij de rol van gesprekspartner met gemeenten over het beleid van de plaatselijke openbare bibliotheek. In 2001 hebben alle bibliotheekbesturen voor hun gemeente het functie-innovatietraject vastgesteld. Dit had als doel de gemeentelijke samenwerking te bevorderen, specialismen te ontwikkelen en te komen tot een geïntegreerd gemeentelijk beleid. Hiermee ontstaat ruimte om vernieuwing verder in gang te zetten.

Bij de totstandkoming van het advies van de stuurgroep hebben de bibliotheekbesturen een ruime inbreng gehad. In de Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing heeft een vertegenwoordiger van het bestuur van de PBc en de aangesloten bibliotheken deelgenomen. In lokale besturen, de Raad van Deelnemers en de Raad van Toezicht zijn diverse nota's over netwerkvorming besproken en vastgesteld.

Het proces van herstructurering vraagt van bibliotheekbesturen onderling meer samenwerking. Daarbij zal meer eenduidigheid gaan ontstaan over de taken en rollen die de besturen hebben. Sommige bibliotheekbesturen houden zich nu actief bezig met werkzaamheden die in andere vestigingen door de bibliotheekprofessional worden uitgevoerd. Bibliotheekbesturen kunnen zich nu alvast voorbereiden op hun veranderende rol, door hun deskundigheid te vergroten en door mee te denken over de manier waarop samenwerking vorm en inhoud kan krijgen.

3.5. Provinciale Bibliotheekcentrale

Tot nu toe voert de PBc ondersteunende taken uit ten behoeve van de tien aangesloten bibliotheekorganisaties. De zelfstandige bibliotheken werken op onderdelen met de PBc samen. De PBc voert veel inhoudelijke en beleidsmatige taken uit en heeft van oudsher een centrale en centralistische positie in het Drentse bibliotheekwerk. Voor kleinere bibliotheken en gemeenten lijkt zij onmisbaar; enkele grotere bibliotheken en gemeenten lijken een minder dominante positie van de PBc na te streven. Het is zaak dat ook de kleinere bibliotheken een zelfstandige rol krijgen in de nieuwe relatie met de PBc.

De PBc heeft recentelijk een nieuwe aansturingsstructuur opgezet. Met de bestuurlijke fusies zijn de bibliotheken bestuurlijk één geworden, maar de verschillende vestigingen zijn blijven bestaan. In de praktijk bleek dit niet eenvoudig te managen. Bovendien wilde de PBc meer regionale worteling. In plaats van één bibliotheekhoofd per vestiging en enkele PBc-regiodirecteuren voor de hele provincie, is er nu per gemeente één lokale bibliotheekmanager die verschillende vestigingen onder zijn hoede heeft. De lokale bibliotheekmanagers die in dienst blijven van de PBc, nemen geleidelijk functies over van de regiomanagers van de PBc. De functie van regiomanager zal dan ook in principe per 1 januari 2006 komen te vervallen. De PBc bereidt zich hier nu op voor.

De PBc verzorgt het werkgeverschap voor de tien aangesloten bibliotheken. De zelfstandige bibliotheken zijn eigen werkgever. In 2006 wordt het werkgeverschap van het PBc herzien.

De PBc is belast met de uitvoering van de bibliotheekvernieuwing en ontvangt hiertoe de door het Rijk beschikbaar gestelde financiële middelen van de provincie. Voor de besteding hiervan stellen de PBc, de gemeenten en de provincie gezamenlijk bestedingsplannen op (zie ook paragraaf 4.2).

3.6. Bibliotheken

De twaalf bibliotheken moeten zich in deze periode ontwikkelen in de richting van basisbibliotheken. Iedere Drentse basisbibliotheek is verplicht te voldoen aan minimumnormen die worden geformuleerd door de branche en het bestuurlijk overleg van het Rijk, de provincies en de gemeenten. Deze verplichting zal worden vastgelegd in een contract dat de basisbibliotheek sluit met de gemeente waarin zij haar verzorgingsgebied heeft.

Consequentie van deze verplichting is dat de basisbibliotheek versterkt aandacht moet besteden aan de doelmatigheid van haar bedrijfsvoering, vooral door voor elk van haar taken de optimale schaalvergroting te zoeken. Verder moet de basisbibliotheek primair binnen de provincie samenwerkingsverbanden aangaan voor het doelmatig uitvoeren van de back-officetaken en innovaties.

Een extern bureau (Eugenius Organisatie- en Managementadvies) heeft eind 2003 gesprekken gevoerd met alle twaalf gemeenten om te bezien hoe zij in het bibliotheekvernieuingsproces zitten, wat zij ervan verwachten, wat zij er zelf aan kunnen bijdragen en wanneer het bibliotheekproces voor hen geslaagd is of op de goede weg is. Bij deze ontwikkeling wordt aangesloten op de kernfuncties uit het advies van de Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing. Deelnemers aan deze gesprekken waren de wethouder/portefeuillehouder, de beleidsambtenaar, de voorzitter van het bibliotheekbestuur, de regiodirecteur en de lokale bibliotheekmanager of de directeur van de zelfstandige bibliotheken. Op dit moment is de verslaglegging hiervan nog niet voltooid.

Voor kleinere bibliotheekfilialen en filialen in kleine kernen zal het wenselijk en misschien zelfs noodzakelijk zijn op zoek te gaan naar combinaties met andere voorzieningen. Hierbij kan gedacht worden aan zogeheten "multifunctionele accommodaties", waarin meerdere functies gecombineerd worden. Groot voordeel hiervan is dat de functies elkaar kunnen ondersteunen. Wanneer een nieuw bibliotheekfiliaal bijvoorbeeld wordt gecombineerd met een zorgvoorziening voor senioren, is er een goede kans dat meer senioren hiervan gebruik gaan maken. Ditzelfde kan gelden voor jongeren, wanneer het filiaal wordt gecombineerd met een school. Multifunctionele voorzieningen bieden verder mogelijkheden tot kostenbesparingen, bijvoorbeeld bij de exploitatie, het onderhoud en de gezamenlijk te gebruiken ruimtes.

3.7. Medewerkers

Zoals het rapport-Meijer al aangaf, vragen veranderingen in de omgeving van bibliotheken om een ingrijpende verbetering en vernieuwing van de dienstverlening. Hiervoor is een voortdurende en systematische vernieuwing nodig van de functies in de organisatie en de eisen die aan de functies gesteld worden. De bibliotheekwerker van de 21e eeuw wordt een innovatieve kennismaker die thuis is in informatiesystemen en klantgericht denkt. Door de technologische ontwikkelingen en het complexer worden van informatiestromen, worden er hogere eisen gesteld aan de deskundigheid van de bibliotheekmedewerkers, ook in kleine vestigingen. Daar komt bij dat bibliotheekmedewerkers in toenemende mate partner zullen moeten zijn voor gemeenten en in staat moeten zijn lokaal maatwerk tot stand te brengen.

Functie-innovatie van personeel is dus een belangrijke factor in het ontwikkelingsproces. Daarom wordt een relatief groot deel van de herstructureringsgelden hiervoor gereserveerd. In het Bestedingsplan 2003-2004 is jaarlijks € 97.000,- uitgetrokken voor competentieverhoging van lokale bibliotheekmanagers, de ontwikkeling van het netwerk van basisbibliotheken en productontwikkeling in kennisteams. Ook in de periode 2002-2003 werd het grootste deel van de herstructureringsmiddelen ingezet voor de versnelde invoering van functie-innovatie in de openbare bibliotheken.

3.8. Vrijwilligers

Het belang van vrijwilligers voor het bibliotheekwerk in Drenthe is zeer groot. In totaal zijn er zo'n 700 vrijwilligers in de Drentse bibliotheken actief. De vestigingsleiders bepalen welke taken de vrijwilligers uitvoeren. Vrijwilligers worden met name ingezet voor het innemen en uitlenen van boeken en andere media, opruimwerkzaamheden en eenvoudige plakwerkzaamheden aan boeken. Zonder vrijwilligers zou het bibliotheekwerk in zijn huidige vorm niet kunnen draaien.

De provincie Drenthe vindt vrijwilligerswerk belangrijk, zowel voor degenen die het verrichten als voor de samenleving. Vrijwilligerswerk bevordert immers participatie. Enerzijds door de inzet van vrijwilligers zelf, anderzijds doordat veel vrijwilligersinitiatieven erop gericht zijn mensen te betrekken bij de samenleving. Kortom, vrijwilligerswerk is het cement van onze samenleving. Naast waardering en respect verdient vrijwilligerswerk goede organisatorische voorwaarden. Het gaat hierbij om lokale en provinciale afstemming, gerichte inzet van provinciale steunfuncties en bereikbare informatie. De inzet van de provincie voor het vrijwilligerswerk zal zich dan ook de komende jaren hierop toespitsen.

De aanwas van nieuwe - en jonge - vrijwilligers is bij de meeste bibliotheken beperkt. Veel mensen zijn wel bereid vrijwilligerswerk te doen, maar zien op tegen een grote tijdsinvestering en een langdurige verbintenis. Bibliotheken kunnen er daarom voor kiezen vrijwilligers in te zetten bij kortdurende, overzienbare projecten. Bijvoorbeeld projecten die de bibliotheek opzet in het kader van het culturele ondernemerschap.

Ondanks alle lof die er is voor de vrijwilligers, moet beseft worden dat de inzet van vrijwilligers in de bibliotheek ook zijn beperkingen kent. Zo is in de collectieve arbeidsovereenkomst vastgelegd dat uitleenbalies nooit alleen bezet mogen zijn door vrijwilligers; er moet altijd een professionele kracht bij. Bovendien maakt de afhankelijkheid van vrijwilligers de branche kwetsbaar, zeker gezien de relatief hoge leeftijd van de vrijwilligers en de geringe aanwas. Bovendien mag van vrijwilligers niet automatisch gevraagd worden dat zij een leidende rol nemen bij de professionalisering en het verbreden van ICT-functies.

4. UITVOERING

In dit hoofdstuk staat de praktische uitvoering van het beleid centraal.

4.1. Aansturing

Nieuwe Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing

De Stuurgroep bibliotheekvernieuwing, de opvolger van de gelijknamige stuurgroep die in juli 2003 het advies uitbracht, geeft sturing aan de bibliotheekvernieuwing. Zij bewaakt de voortgang en de kwaliteit van het proces. Zij kan advies vragen aan het netwerk van basisbibliotheken, de individuele bibliotheekorganisaties, het ambtelijk overleg bibliotheekwerk en aan tijdelijk in te stellen werkgroepen of externe deskundigen. De stuurgroep komt tweemaal per jaar bijeen.

De stuurgroep bestaat uit:

- gedeputeerde cultuur (voorzitter)
- ambtelijk secretaris provincie Drenthe
- twaalf gemeentelijke portefeuillehouders bibliotheekwerk
- bestuurslid openbare bibliotheek Assen
- bestuurslid openbare bibliotheek Hoogeveen
- voorzitter Raad van Toezicht PBc
- lid Raad van Deelnemers PBc

Ambtelijk overleg bibliotheekwerk

Het ambtelijk overleg bestaat uit beleidsmedewerkers bibliotheekwerk van de twaalf gemeenten en de provincie. In dit overleg wordt informatie uitgewisseld over het bibliotheekbeleid. Waar nodig worden voorstellen ontwikkeld voor de stuurgroep. Het overleg komt naar behoefte bijeen, minimaal tweemaal per jaar, en staat onder wisselend voorzitterschap.

Aansturing netwerk

Het eerste jaar staat het netwerk van de twaalf bibliotheken en de PBc onder begeleiding van een onafhankelijke kwartiermaker. Er wordt van uitgegaan dat het netwerk in het tweede jaar een nieuwe voorzitter krijgt, afkomstig uit een van de Drentse bibliotheekorganisaties.

De kwartiermaker heeft de volgende taken

- Het maken van een plan van aanpak waarin de opzet van het netwerk wordt uitgewerkt, wat betreft taken en tijdpad.
- Het oprichten van het netwerk van (toekomstige) basisbibliotheken.
- Het organiseren van het overlegplatform en het optreden als onafhankelijk voorzitter hiervan.
- Ervoor zorgen dat de vraag van bibliotheken naar producten duidelijk wordt geformuleerd richting facilitair bedrijf/PBc, kenniscentrum en andere voorzieningen.
- Ervoor zorgen dat er aanbod wordt georganiseerd op de vraag naar (nieuwe) producten in het kenniscentrum.
- Het behouden van draagvlak voor het netwerk met daarin alle toekomstige Drentse basisbibliotheken.

- Het uitvoeren van een evaluatie na één jaar.
- Het doen van een voorstel voor een gewenst vervolg.

4.2. Financiën

Het Ministerie van OCenW heeft net als in voorgaande jaren de provincies gevraagd - in overleg met de gemeenten - een plan te ontwikkelen voor de besteding van het hun toegewezen deel van de eerste impuls voor de herstructurering van het openbare bibliotheekwerk. Voor de jaren 2003 en 2004 heeft het ministerie een bedrag beschikbaar gesteld van € 152.000,- per jaar. Daarbij worden de volgende criteria gehanteerd.

- De middelen worden toegekend aan de provincies ter bevordering van het proces van vorming van basisbibliotheken in kleine gemeenten.
- De middelen dienen ten goede te komen aan personele kosten.
- Voor de besteding van de middelen stelt de provincie een bestedingsplan vast na overleg met de betrokken gemeenten.
- Van de uitkering mag de provincie ten hoogste 7% gebruiken voor proceskosten.

De gemeenten, de provincie en de Drentse bibliotheekorganisaties hebben een voorstel ontwikkeld voor de besteding van deze middelen. Dit voorstel is opgenomen in het Bestedingsplan 2003-2004. Er is gekozen voor de drie volgende projecten die voldoen aan de hiervoor genoemde criteria.

1. Functie-innovatie

- a. Competentieverhoging van lokale bibliotheekmanagers, vestigingsleiders en specialisten, gericht op lokaal ondernemerschap. Dit is een grotendeels gezamenlijk en deels individueel vervoltraject op de management- en marketingopleiding uit het vorige bestedingsplan.
- b. Ontwikkeling van een netwerk van basisbibliotheken door een onafhankelijke kwartiermaker.
- c. Flexibel budget voor kennisteam. In de kennisteam wordt bestaande kennis uit de Drentse bibliotheekorganisaties samengebracht. Onder leiding van de kwartiermaker worden gezamenlijk producten ontwikkeld, mede als antwoord op de vraag vanuit de gemeenten.

2. Kwaliteitszorg

Ter verbetering van de kwaliteit van de bibliotheken wordt een kwaliteitszorgtraject opgezet op basis van een voor de bibliotheekbranche aangepaste versie van het INK-model. Eerste stap is het opstellen van een positiebepaling. Hiervoor is het nodig een gebruikerstevredenheidsonderzoek te houden en voor grotere organisaties ook een medewerkerstevredenheidsonderzoek. Voor de begeleiding van de stappen van de positiebepaling wordt een beroep gedaan op een trajectleider kwaliteitszorg. Verder wordt een expertisecentrum opgezet, onder coördinatie van de trajectleider.

3. Deskundigheidsbevordering bibliotheekvernieuwing

Om inhoudelijke vernieuwing van het bibliotheekwerk op het platteland in Drenthe mogelijk te maken, is het van belang dat alle partijen in de bibliotheeksector zelf en de politiek verantwoordelijken hierover goed geïnformeerd zijn. De PBC organiseert daarom een korte cursus (twee dagdelen) over de bibliotheekvernieuwing, bedoeld voor betrokkenen, zoals gemeenteambtenaren, gemeentebestuurders, bibliotheekmanagers en bestuursleden van bibliotheken.

Aan bod komen de volgende onderwerpen.

- Introductie doelen bibliotheekvernieuwing.
- Kansen voor bibliotheken om te vernieuwen.
- Kansen voor gemeenten om bibliotheken aan te sturen.
- Aansprekende voorbeelden van elders.

Omwille van de eenvoud ontvangt elke gemeente formeel 1/12 van het beschikbare budget, na aftrek van 7% proceskosten. De PBc gaat de projecten samen met de bibliotheekorganisaties uitvoeren en wordt daarvoor uit de genoemde middelen betaald. De PBc sluit hiervoor met de gemeenten uitvoeringsovereenkomsten.

Naast de rijksimpuls hebben provinciale staten van Drenthe voor de periode 2002-2004 jaarlijks een bedrag van € 226.890,-- extra uitgetrokken voor openbare bibliotheekwerk. Dit wordt ingezet op grond van de voorstellen in het statenstuk Vernieuwing openbare bibliotheekwerk. Hiervan wordt € 136.134,-- besteed aan het oplossen van een structureel tekort in de personeelslasten van de PBc. De overige € 90.756,-- is beschikbaar voor de uitbreiding van de digitale bibliotheek, uitbreiding van de marketing met een niet-gebruikersonderzoek en een uitwerking van het kleinekernenbeleid.

De staatssecretaris cultuur heeft in haar beleidsbrief van november 2003 een forse bijdrage uit haar intensiveringmiddelen voor het beleidsterrein OCenW toegezegd. Deze bijdrage is in 2004 € 2 miljoen en loopt op tot € 20 miljoen in 2007. Deze gelden zullen onder meer worden benut om op landelijke schaal nieuwe producten te ontwikkelen, bijvoorbeeld op het gebied van ICT. Daarnaast wordt de bijdrage gebruikt om "best practices" te stimuleren en een kwaliteitssystem voor het bibliotheekstelsel in te voeren. Met de convenantpartners wordt overlegd welke resultaten eind 2008 bereikt moeten zijn, wat de bijdragen van de verschillende partijen zijn en de wijze waarop de middelen worden aangewend. Daarbij streeft de staatssecretaris naar een vernieuwd stelsel in 2008, zowel kwalitatief, inhoudelijk als organisatorisch.

De provincie Drenthe heeft voor de bibliotheekvernieuwing een extra bedrag van € 100.000,-- beschikbaar gesteld.

4.3. Communicatie

De stuurgroep is verantwoordelijk voor het totale proces van bibliotheekvernieuwing en daarmee ook voor de onderlinge communicatie. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar degenen die beroepshalve of vanuit de politiek bij de bibliotheekvernieuwing in Drenthe betrokken zijn.

Werkgroep Communicatie

Tijdens de eerste ambtelijke werkgroepvergadering wordt een Werkgroep Communicatie geformeerd, waarin de diverse bestuurslagen en de bibliotheeksector vertegenwoordigd zijn. Met deze samenstelling kan de subwerkgroep een goed en volledig beeld krijgen van de informatiebehoefte van betrokkenen. De communicatieve activiteiten worden hierop afgestemd.

De Werkgroep Communicatie staat de stuurgroep terzijde met advies en ondersteuning op dit vlak. Desgewenst adviseert de Werkgroep Communicatie de stuurgroep over het inzetten van de communicatiemiddelen. In de werkgroep worden de communicatieve vervolgactiviteiten voorbereid en afgestemd. De werkgroep maakt onderling afspraken over uit te voeren taken.

Communicatieplan

Ter ondersteuning van het proces van bibliotheekvernieuwing is een communicatieplan opgesteld. Dit plan wordt besproken in de Werkgroep Communicatie en vervolgens vastgesteld in de stuurgroep. In het communicatieplan worden de communicatiedoelgroepen en hun rol in het proces beschreven. Daaraan is een aantal communicatiedoelstellingen en mogelijke communicatiemiddelen gekoppeld.

De primaire doelgroep wordt gevormd door de medewerkers aan het vernieuwingsproces. Zonder de inzet van deze medewerkers, ieder op zijn eigen terrein en in zijn eigen rol, heeft het vernieuwingsproces geen kans van slagen. Daarom is het van belang dat deze mensen goed geïnformeerd en gemotiveerd zijn. De communicatiedoelstellingen in dit plan zijn dan ook toegespitst op deze doelgroep. In een vervolggroep zal nader worden ingaan op wat beschouwd wordt als de secundaire doelgroep: de (toekomstige) gebruiker. In dat vervolgplan worden vragen beantwoord als: wanneer worden zij bij het proces betrokken, waarover moeten zij geïnformeerd worden en hoe kunnen de veranderde producten en dienstverlening worden gepromoot? Mogelijk wordt hiervoor een klankbordgroep van gebruikers opgezet.

Doelstellingen

De communicatiedoelstellingen voor de primaire doelgroep zijn:

- de medewerkers zijn op de hoogte van de bibliotheekvernieuwing, weten op hoofdlijnen wat deze inhoudt en tot welk resultaat dit moet leiden;
- de medewerkers kunnen gemakkelijk over actuele informatie over bibliotheekvernieuwing beschikken;
- de medewerkers werken mee aan hun taken in het proces;
- de medewerkers kunnen hun ideeën en inbreng kwijt.

Deze doelstellingen maken duidelijk dat de communicatie in eerste instantie gericht wordt op het informeren en stimuleren van de "medewerkers". Daarbij moet opgemerkt worden dat de partijen die al in de stuurgroep vertegenwoordigd zijn, een behoorlijke informatievoorsprong hebben op de overige deelnemende partijen. Daarom is het goed om een aantal momenten aan te wijzen waarop er met de overige partijen gecommuniceerd wordt.

Voorlopige acties op hoofdlijnen

1. Kennis op peil brengen. Deze actie gaat zo snel mogelijk van start. Er komen artikelen over onder andere het advies van de stuurgroep en de doelstellingen van het provinciaal beleid in de nieuwsbrief van de PBC, op het Intranet van de PBC, en via de interne kanalen van de bibliotheken Assen en Hoogeveen.
2. Convenantondertekening. Aansluitend op deze Beleidsnota bibliotheekvernieuwing zal een convenant worden ondertekend. Dit is een goed persmoment.
3. Informatie op de provinciale website Portaal Drenthe.
4. Aandacht voor persmomenten.

5. TOEKOMSTBEELD

In dit hoofdstuk schetsen wij de contouren van het bibliotheekwerk na 2006

In 2006 wordt de vernieuwing van het bibliotheekwerk in de provincie Drenthe geëvalueerd. Op basis hiervan wordt de toekomst van het bibliotheekwerk verder ingevuld. Toch zijn - op basis van het voorgaande - nu al de contouren van het bibliotheekwerk na 2006 te schetsen.

De provincie Drenthe kent na 2006 een netwerk van twaalf basisbibliotheken die op basis van gelijkwaardigheid samenwerken. De PBC functioneert als facilitair bedrijf hiervan. De bibliotheken zijn laagdrempelig en bieden een pakket diensten aan dat afgestemd is op de lokale vraag. De bibliotheken fungeren als toegang tot verschillende (digitale) informatiebronnen, waaronder ook overheidsinformatie. De medewerkers van de bibliotheken fungeren als "informatiemake-lars" die de klanten helpen bij het zoeken van een antwoord op hun vraag. De medewerkers zijn thuis in nieuwe ICT-toepassingen. Vrijwilligers hebben een belangrijke ondersteunende functie.

De bibliotheken zijn "culturele ondernemers" die vraaggericht werken en nieuwe activiteiten aanbieden, zoals kleinschalig theater, muziek en exposities. Ook in kleine kernen zijn bibliotheken te vinden, vaak in multifunctionele dienstencentra. Hierin is het bibliotheekfiliaal onder één dak gebracht met andere voorzieningen op het gebied van cultuur, welzijn en/of zorg. Deze verschillende functies versterken elkaar. Bibliotheken vervullen zo een maatschappelijk bindende rol. Bibliotheken zijn aantrekkelijke voorzieningen met een rijk en gevarieerd aanbod, waar veel Drenten graag komen.

Een financiële impuls is nodig om de functie van bibliotheken te verbreden en beter te positioneren in de Drentse samenleving.

Daarom wordt een extra bedrag van € 100.000,-- beschikbaar gesteld.

Hiermee wil de provincie Drenthe:

- de gemeentelijke initiatieven tot samenwerking van bibliotheken en de sociale, educatieve en welzijnsinstellingen (met als doel het voorzieningenniveau op peil te houden en zo de leefbaarheid in Drenthe te vergroten) ondersteunen/stimuleren;
- de ontwikkeling van nieuwe producten ten behoeve van het provinciaal netwerk van bibliotheken stimuleren.

6. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

www.bibliotheekvernieuwing.nl

Lekkerkerker. Januari 2003. *Bibliotheekvernieuwing maal twaalf. Nulmeting stand van zaken in de twaalf Nederlandse provincies*. Zunderdorp Beleidsadvies en Management, 's-Gravenhage.

Lekkerkerker. December 2003. *Verslag stand van zaken onderzoek bibliotheekvernieuwing*. Zunderdorp Beleidsadvies en Management, 's-Gravenhage.

Provincie Drenthe. 2002. *Bestedingsplan. Eerste impuls herstructurering openbare bibliotheekwerk 2003-2004*.

Provincie Drenthe. 2003. *Werk maken in een veilig en sociaal Drenthe! Collegeprogramma 2003-2007*.

Provincie Drenthe. 2003. *Advies Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing Drenthe*.

Twynstra Gudde. 2003. *Werkconferentie Provincie Drenthe. Drentse bibliotheekvernieuwing 9 oktober 2003*.

gm/coll. F:\PRODUCT\FG\CTB\Huisstijl\beleidsnota bibliotheekvernieuwing.doc